Luvisk

Luvisk er et utdødd språk fra den anatoliske grenen i den indoeuropeiske språkfamilien. Luvisk var i slekt med blant annet hettittisk. Trolig er lykisk en senere form av språket. Luvisk var et av de språkene som ble snakket i bronsealderen i Arzawa (senere Lydia) i det vestlige, og i hettitenes land i det sentrale Anatolia (dagens Tyrkia).

Språklig spredning av luvisk. Troja anført i vest (til venstre)

Innhold

Klassifisering

Anatolisk

- *Se hovedartikkel, Anatoliske språk*

Luvisk er nært beslektet med hettittisk.

Den trojanske hypotese

Luvisk er nært beslektet til, skjønt ikke det direkte opphavet til lykisk.[1] Luvisk har også blitt anført som det ene av sannsynlige kandidater av det språket som trojanerne snakket.

Andre hypotetiske forbindelser

En del mer hypotetiske forbindelser, som hovedsakelig er blitt avvist av historiske lingvister, er en mulig tyrsensk språkforbindelse (beslektet med lemnisk); en mulig trakisk forbindelse; og en mulig gresk sammenheng.

Geografi

Luvisk var blant de språkene som ble snakket i løpet av andre og første millennia f.Kr. av befolkningsgrupper i sentrale og vestlige Anatolia, og i nordlige Syria av nyhettittiske bystater.[2] I gammelhettittiske utgaver av de hettittiske lovene ble alle eller noen av de områdene som det ble snakket luvisk kalt for *Luwiya*. En forsker har argumentert for at det mykensk greske begrepet *ru-wa-ni-jo*, dokumentert i Linear B syllabisk skrift viser til det samme området. [3] Den generelle enigehten blant forskere er at luvisk ble snakket — i større eller mindre grad — over et stort område i det vestlige Anatolia, muligens også Wilusa (= Troia), elvelandet Seha (som ble identifisert med elven Hermos og/eller dalen Kaikos), og kongedømmet Mira-Kuwaliya med dets kjerneområde i dalen til elven Maeander.[4] Det er antydet av, blant andre ting, en innrømmet korrupt sen kopi av de hettittiske lovene hvor det geografiske begrepet Luwiya er erstattet med Arzawa,[5] et vestlig anatolsk kongedømme som tilsvarte løselig med Mira og elvelandet Seha (skjønt minst en forsker har argumentert for at kjede med skriverfeil og revisjoner har ført til dette byttet med ord, og Luwiya var ikke tilgrensende med Arzawa, men lå ytterligere lengre øst på området til Konyasletten[6]). I perioden etter hettittene, ble regionen Arzawa kjent som Lydia (assyrisk *Luddu*, gresk Λυδία), hvor lydisk språk var i bruk. Navnet Lydia har overbevisende blitt avledet fra navnet Luwiya (Lydisk **lūda-* < **luw(i)da-* < *luwiya-* med den regulære lydiske lydendringen av *y* > *d*), noe som ytterligere argumenterer for at lokaliseringen av Luwiya var i vest.[7]

Fra og med 1300-tallet f.Kr. kom de luvisktalende innfødte talerne til å utgjøre flertallet av befolkningen i den hettittiske hovedstaden Hattusa.[8] Det synes som om at på den tiden som det hettittiske riket falt sammen, en gang rundt 1180 f.Kr., var den hettittiske kongen og medlemmer av den kongelige familie helt og holdent tospråklig i luvisk. Lenge etter at hettittisk hadde dødd ut, fortsatte luvisk å bli snakke i de nyhettittiske bystatene i Syria, slike som Milid og Karkemisj, foruten også kongedømmet Tabal i det sentrale Anatolia som blomstret på 700-tallet f.Kr.[9]

«Luvisk» som begrep

Begrepet «luvisk» er tvetydig avhengig hvordan det blir benyttet. I en mening refererer det til et språk som ble skrevet med to forskjellige skriftspråk, *luvisk kileskrift,* eller hieroglyfisk luvisk. Om språket representert ved begge skriftsystemer var ett med to dialekter, eller to forskjellige språk, er det ikke enighet blant lingvistene, bortsett fra at om det var to, var de også beslektet og må ha hatt samme språklige opprinnelse. Det talte språket tyder på en uavbrutt sammenheng og skiftspråkene ble skrevet ved at skriverne benyttet andre konvensjonelle språk for å definere det.

Andre språk i Anatolia har blitt identifisert som mest lik med luvisk, noe som antyder at de tilhørte samme gren med de to skriftlige utgavene av luvisk. En del lingvister har gitt grenen betegnelsen «den luviske gruppe», eller bare «luvisk», og i denne mening betyr luvisk alle luviske språk. Andre lingvister, ved å følge Craig Melchert,[10][11] foretrekker å benytte ulike begreper for språkgruppen og de to skriftsystemene. Urluvisk kan bety det felles opphavet til de to skriftsystemet, eller det felles opphavet til flere luvisklignende språk som er beslektet med disse i henhold til navnkonvensjonene i stamtreteorien.

Referanser

1. ^ Melchert, H. Craig (red.) (2003): *The Luwians*. Boston: Brill Academic Publishers. ISBN 90-04-13009-8., s. 175-177 med referanser; Melchert, H. Craig (2008): «Greek mólybdos as a loanword from Lydian» i: B. J. Collins et al., red., *Anatolian Interfaces*, s. 153–157. Oxford. S. 46
2. ^ Melchert, H. Craig (red): The Luwians. Boston: Brill Academic Publishers, 2003. ISBN 90-04-13009-8.

3. ^ Widmer (2006): 'Mykenisch ru-wa-ni-jo, "Luwier" i: Kadmos 45, s. 82–84; Palaeolexicon (http://www.palaeolexicon.com/default.aspx?static=12&wid=346749), Word study tool of ancient languages
4. ^ Watkins 1994; id. 1995:144–151; Starke 1997; Melchert 2003; for geografien Hawkins 1998.
5. ^ Se eksempelvis Bryce i Melchert 2003:29–31; Singer 2005:435; Hawkins 2009:74.
6. ^ Yakubovich 2010:107–117
7. ^ Beekes 2003; sammenlign med Melchert 2008b:154.
8. ^ Yakubovich (2010), s. 307
9. ^ Melchert (2003), s. 147-151
10. ^ Melchert, H. Craig (1987): «PIE velars in Luvian» i: *Studies in memory of Warren Cowgill (1929–1985): Papers from the Fourth East Coast Indo-European Conference, Cornell University, June 6–9, 1985*, red. C. Watkins, Berlin: Walter de Gruyter. s. 182–204.
11. ^ Melchert, H. Craig (2012): «The Position of Anatolian» (https://web.archive.org/web/20100709201329/http://www.linguistics.ucla.edu/people/Melchert/The%20Position%20of%20Anatolian.pdf) (PDF)

Litteratur

- Beekes, R. S. P. (2003): «Luwians and Lydians» i: *Kadmos* **42**, s. 47–49.
- Hawkins, J. D. (1998): «Tarkasnawa King of Mira: 'Tarkendemos', Boğazköy Sealings, and Karabel» i: *Anatolian Studies* **48**, s. 1–31.
- Hawkins, J. D. (2009): «The Arzawa letters in recent perspective» i: *British Museum Studies in Ancient Egypt and Sudan* **14**, s. 73–83.
- Laroche, Emmanuel (1971): *Catalogue des textes hittites*.
- Melchert H. C. (2008b): «Greek *mólybdos* as a loanword from Lydian» i: B. J. Collins et al., red., *Anatolian Interfaces*, Oxford, s. 153–157.
- Melchert, H. C. (2008a): «Lycian» i: *The Ancient Languages of Asia Minor*, red. R. D. Woodard, Cambridge. s. 46–55 ved s. 46.
- Melchert, H. Craig (red). (2003): *The Luwians*. Boston: Brill Academic Publishers. ISBN 90-04-13009-8.
- Melchert, H. Craig (1994): *Anatolian Historical Phonology*. Amsterdam: Rodopi.
- Melchert, H. Craig (1993): *Cuneiform Luvian Lexicon*. Chapel Hill: egen utgivelse.
- Melchert, H. Craig (1987): «PIE velars in Luvian» i: *Studies in memory of Warren Cowgill (1929–1985): Papers from the Fourth East Coast Indo-European Conference, Cornell University, June 6–9, 1985*, red. C. Watkins, Berlin: Walter de Gruyter, s. 182–204.
- Otten, Heinrich (1953): *Zur grammatikalischen und lexikalischen Bestimmung des Luvischen*. Berlin: Akademie-Verlag.
- Rosenkranz, Bernhard (1952): *Beiträge zur Erforschung des Luvischen*. Wiesbaden: Harrassowitz.
- Singer, I. (2005): «On Luwians and Hittites» i: *Bibliotheca Orientalis* **62**, s 430–451. (Omtale av Melchert 2003).
- Starke, Frank: «Troia im Kontext des historisch-politischen und sprachlichen Umfeldes Kleinasiens im 2. Jahrtausend» i: *Studia Troica* **7**, s. 446–487.
- Starke, Frank (1985): *Die keilschrift-luwischen Texte in Umschrift* (StBoT 30)
- Starke, Frank (1990): *Untersuchungen zur Stammbildung des keilschrift-luwischen Nomens* (StBoT 30)
- Watkins, C. (1995): *How to Kill a Dragon: Aspects of Indo-European Poetics*. New York and Oxford.

- Watkins, C. (1994): «The Language of the Trojans» i: *Selected Writings*, red. L. Oliver et al., vol. 2. s. 700–717. Innsbruck. = *Troy and the Trojan War. A Symposium held at Bryn Mawr College, October 1984*, red. M. Mellink, 45–62. Bryn Mawr.
- Widmer, P. (2006): «Mykenisch ru-wa-ni-jo, 'Luwier'» i: *Kadmos* **45**, s. 82–84.
- Woudhuizen, Fred (1992): *The Language of the Sea Peoples*. Amsterdam: Najade Pres.
- Yakubovich, Ilya (2010): *Sociolinguistics of the Luvian Language*. Leiden: Brill
- Yakubovich, Ilya (2008): «The Origin of Luwian Possessive Adjectives» i: *Proceedings of the 19th Annual UCLA Indo-European Conference, Los Angeles, November 3–4, 2007*, red. K. Jones-Bley et al., Washington: Institute for the Study of Man.

Eksterne lenker

- (en) Kategori:Luwian language – bilder, video eller lyd på Wikimedia Commons

Alle lenker er engelske

- Luwian Swadesh list of basic vocabulary words (https://en.wiktionary.org/wiki/Appendix:Luwian_Swadesh_list) (fra Wiktionarys «Swadesh list appendix» (https://en.wiktionary.org/wiki/Appendix:Swadesh_lists))
- Arzawa, i vest, kaster lys på hettittene (https://web.archive.org/web/20040202190725/http://pages.sbcglobal.net/zimriel/amc/arzawa.html)
- Alekseev- manuskriptet (https://web.archive.org/web/20030707052312/http://www.drummingnet.com/alekseev/)
- Hieroglyfisk luvisk tegn (https://web.archive.org/web/20120204033540/http://www.ancientscripts.com/luwian.html)
- Katalog over hettittiske tekster: tekster i andre språk (http://www.asor.org/HITTITE/CTH725-830.html)
- Craig Melcherts hjemmeside om anatoliske språk (https://web.archive.org/web/20060515021956/http://www.unc.edu/~melchert/)